בכורות
סיום תשפ"ז

משה שווערד

1. **<u>רמב"ם הלכות בכורות פרק ו הלכה ב</u>**

<u>מעשר בהמה נוהג בחולין אבל לא במוקדשין, ונוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית, אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית גזירה שמא יאכלהו תמים ונמצא בא לידי איסור כרת שהוא שחיטת קדשים בחוץ, *ואם עבר ועשה בזמן הזה הרי זה מעשר ויאכל במומו.*</u>

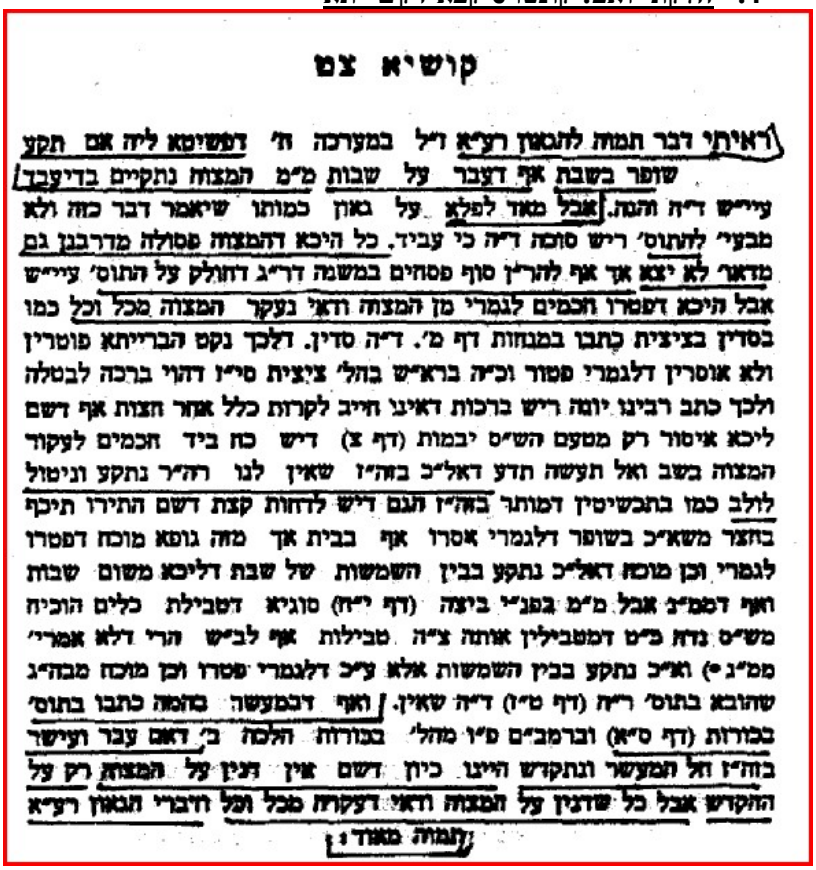
2. **<u>כסף משנה הלכות בכורות פרק ו הלכה ב</u>**

[ב] מעשר בהמה נוהג בחולין. משנה בר"פ בתרא דבכורות (דף נ"ג). ומ"ש אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה וכו'. שם בגמרא. **<u>ומה שכתב ואם עבר ועשה וכו'. פשוט הוא דכיון שאין הטעם אלא משום דלא ליתי לידי תקלה היכא דעבר ועישר למה לא יהיה קדוש:</u>**

3. **<u>שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יורה דעה סימן קפט</u>**

קבלתי מכתבו ובמה דסיים אנא פתח. **<u>קושייתו על רבינו הגדול הרמב"ם</u>** בפ"ו מהל' בכורים הלכה ב' **<u>שאם עבר ועישר בהמות בזה"ז הרי זה מעשר ויאכל במומו שהוא נגד גמרא ערוכה בשלהי בכורות</u>** דף ס"א ע"א דמוקי ברייתא דתניא ימותו במעשר בזה"ז דקאמר שם אלא תרגמה ר"ש ברבי אבא קמיה דר' יוחנן במעשר בזה"ז עסקינן ומשום תקלה ע"ש, **<u>*וא"כ בהדיא שנינו דמעשר בזה"ז ימות ואיך פסק הרמב"ם שיאכל במומו*</u>**. **<u>*ודאי קושיא חמורה היא* וראויה למי שאמרה ויפה תמה על כל נושאי כלי הרמב"ם שלא הרגישו בזה כלל</u>**...

4. **<u>חלקת יואב: קונטרס קבא דקשייתא</u>**

קושיא צמ

ראיתי דבר תמוה להגאון רע"א ז"ל במערכה זו' דמשימא ליה אם תקע שופר בשבת אף דצבר על שבות מ"מ המצוה נתקיים בדיעבד ע"י"ש ד"ה והנה. אבל מאד לפלא על גאון כמותו שיאמר דבר כזה ולא מבעי' לתוס' ריש סוכה ד"ה כי עביד. כל היכא דהמצוה פטולה מדרבנן גם מדאור' לא יצא אך אף להר"ן סוף פסחים במשמה דר"ג דחולק על התוס' ע"י"ש אבל היכא דפטרו חכמים לגמרי מן המצוה ודאי בעקר המצוה מכל וכל כמו בסדין בציצית כתבו במנחות דף מ'. ד"ה סדין. דלכך נקט הברייתא פוטרין ולא אוסרין דלגמרי פטור וכ"ה בראי"ש בהל' ציצית סי"ז דהוי ברכה לבטלה ולכך כתב רבינו יונה ריש ברכות דאינו חייב לקרות כלל אחר חצות אף דשם ליכא איסור רק מטעם הש"ס יבמות (דף צ) דיש כח ביד חכמים לעקור המצוה בשב ואל תעשה תדע דאל"כ בזה"ז שאין לנו רה"ר נתקע וניטול לולב כמו בתכשיטין דמותר בזה"ז הגם דיש לדחות קצת דשם התירו תיכף בחצר משא"כ בשופר דלגמרי אסרו אף בבית אך מזה גופא מוכח דפטרו לגמרי וכן מוכח דאל"כ נתקע בבין השמשות של שבת דליכא משום שבות ואף דמ"מ אבל מ"מ בפנ"י ביצה (דף י"ח) סוגיא דמבילת כלים הוכיח מש"ס נדה פ"ט דמטבילין אותה צ"ה מבילות אף לב"ש והרי דלא אמרי' מ"מ ג') וא"כ נתקע בבין השמשות אלא ע"כ דלגמרי פטרו וכן מוכח מבזה"ג שהובא בתוס' ר"ה (דף ט"ז) ד"ה שאין. ואף דבמעשה בזמה כתבו בתוס' בכורות (דף ס"א) וברמב"ם פ"ו מהל' בכורות הלכה ב' דאם עבר ועישר בזה"ז זל המעשר ונתקדש הייבו כיון דשם אין דנין על המצוה רק על הקדש אבל כל שדנין על המצוה ודאי דצקרת מכל וכל וזיברי הגאון רע"א [illegible] מצוה מאוד ן

5. **<u>תפארת ישראל /יכין/ על מסכת בכורות פרק ט משנה ז</u>**

[מח] ואומר הרי זה מעשר - **<u>ופשוט שקודם שסקרו מברך שצונו להפריש מעשר</u>**:

6. **<u>ספר איזהו מקומן</u>**

אמר רבא עשירי מאליו הוא קדוש:

א] מעשר בהמה חלות קדושתו מאליו או מכח מעשה הבעלים, ונידונים נספחים:

הנה משמעות דברי רבא לכאורה שמעשר בהמה מאליו קדוש ואין הבעלים פועלים בקדושתו, אולם במתני' נדרים יח: איתא שמעשר בהמה נחשב דבר הנדור, והקשו שם תוס' (ד"ה ומס של מעשר) הלא עשירי מאליו קדוש, ותירצו וז"ל "וי"ל דבעי העברת מנין, ואם היו עשרה ונטל אחד בלא מנין אינו קדוש וכו' לכך מיקרי שפיר דבר הנדור". ולשון הרא"ש שם "דהוי דבר הנדור שצריך להקדישו", מבואר מדבריהם שעיקר פעולת המעשר וחלות קדושתו נפעל ע"י הבעלים, אלא שרבא מחדש שגמר קדושת העשירי נעשית מאליו אף שלא יצא ולא מנאו.

7. **<u>ספר איזהו מקומן</u>**

חילוק בין מעשר בהמה לבכור:

הנה גם בבכור מצינו דבר דומה, שהגם שקדוש מאליו אך מצוה להקדישו בפה [נדרים יג., ערכין כט.]. ברם חילוק גדול איכא, דבמעשר עיקר החלות נעשית ע"י אדם ורק הגמר מתהווה מאליו, ולכך חשיב ליה במתני' נדרים יח: 'דבר הנדור', משא"כ בכור עיקר קדושתו מאליו הויא, והמצוה להקדישו היא לתוספת קדושה גרידא, לכך קרי ליה בנדרים יג. 'דבר האסור'. וראה הרחבה בדברינו לעיל ריש כא:

8. **<u>ספר איזהו מקומן</u>**

מנין הראוי פוטר וכו' אמר קרא יעבור ולא שכבר עבר וכו':

גדר הדין:

לכאורה משמעות הדרשא היא דגזירת הכתוב שעצם מעשה המנייה והעברה פטר, ולא כשאר מעשרות דעלמא דחלות הפרשת המעשר פטרה השאר. ויש סברא בדבר, דבשאר מעשרות הוי טבל עד שיתוקן, משא"כ מעשר בהמה שאין בו דין טבל.

אך מפירוש רש"י כאן (ד"ה מנין הכלאו) ויותר לעיל ע"א (ד"ה ממין הכלאו) משמע דגדר הפטור הוא דמחשבינן העשירי הראוי לצאת כאילו כבר יצא ופטר השאר. ודמיא לסברת כל העומד ליקצר וכו', או לסברת כל הראוי לבילה וכו'.

9. ספר חידושי מרן הגרא"ג זאקס- דף נט

ואומר הרי זה מעשר. ובמפרש ישראל (תוס' מ"ק), כתב ז"ל: ופשוט שקודם שפקדו מברך שלוש להפרים מעשר, עכ"ל. ואין זה מוכרח, דלכאורה נראה דמברך קודם שיתחיל לעשר, דכל המנין שייך להמצוה דבלא מנין אין כאן עשירי, ועוד דקודם שפקדו בסיקרא כבר הוא קדוש, דעשירי מהליו הוא קדוש, רק דמצוה לומר הרי זה מעשר, והברכה הוא על עצם מצות מעשר, וזה כבר נתקדש דעשירי מהליו הוא קדוש. מס לא נימא כמו שכתבנו לקמן (דף נט. בגמ' בד"ה אמר רבא עשירי מהליו הוא קדוש), דהיכא דקרא אומו עשירי, קדוש הוא משום שקרא אומו עשירי, ולא מדין דעשירי מהליו הוא קדוש, דהדין דעשירי מהליו הוא קדוש הוא דוקא היכא דלא קרא אומו עשירי, אבל היכא דקרא אומו עשירי קדוש הוא מטעם דקרא ליה עשירי, ודו"ק היטב, ול"ע.

10. בספר טעמא דקרא (פר' בחוקותי) | הגאון ר' חיים קנייבסקי זצ"ל]

צריך טעם למה במעשר דגן התירה תורה ליקח אחד מעשרה, וכאן הצריכה דוקא דרך מנין, וי"ל דהתורה רצתה שיהי' נעשה מעשה המצוה בכולן, וא"כ במעשר דגן שהוא טבל, ועי"ז שמפריש ניתרין כולן מקרי שנעשה מצוה בכולן, אבל במעשר בהמה שאינו טובל אם יטול רק אחד מעשר, לא עשה מצוה רק בזה ולא בהשאר, *ולכן צותה תורה שימנה את כולן ויטול העשירי, ועי"ז נחשב שנעשה בכולן מצוה ומקבל שכר על כולן, וזהו הטעם ג"כ דמנין הראוי פוטר אף על גב דלא עישר לבסוף, שהרי נעשה מעשה המצוה בהן* (ועי' כעין זה באהל יעקב פ' ראה ד"ה ומעתה על המדרש כי ה' יהי' בכסלך) ע"כ.

11. בן יהוידע על בכורות דף נח/א

בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומים עלי כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה. נ"ל בס"ד דידוע דחכמי ישראל היו מתרעמים על בן עזאי שלא נשא אשה להרבות זרע בישראל, כמ"ש בגמרא דאמרו על זה אתה נאה דורש ואין נאה מקיים, וידוע דהשום מרבה הזרע אבל לא קליפתו, ולזה אמר כל חכמי ישראל דומים עלי לא אמר דומים בעיני, **אלא אמר דומין עלי, כלומר דומין בדעתם לומר עלי שאני דומה לקליפת השום, כמו דקליפת השום אינו מרבה הזרע כי אם רק השום מרבה הזרע, כן אני דומה לקליפתו שאין אני מרבה זרע בישראל שלא נשאתי אשה כדי שאביא בנים וירבה זרע ישראל, והם טועין בדבר זה שבאמת אני מרבה זרע בישראל, שאני מוליד נשמות ע"י לימוד שלי**, שהם אין יכולים לעשות כמותי בדבר זה, **חוץ מן הקרח הזה** הוא רבי עקיבא שהוא יודע ומבין בדבר זה, שגם הוא עוסק כמוני ומוליד כמוני, ***יודע הוא שאין אני כקליפת השום אלא כמו השום שמרבה הזרע כן אני מוליד נשמות הרבה ומרבה זרע ישראל***. והא דקראו קרח שזכה להשיג כל תורה שבעל פה שהיא ח' דרגין ולעשות לה קירוי, וזהו קרח קר ח' היא תורה שבעל פה אשר מוצאה מצא חיים: